

УДК 94(477.87):796.093«1964/1985»
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-4>

Наталія ВАРОДІ,
orcid.org/0000-0003-4175-4928
габілітований доктор з історії, доцент,
професор кафедри історії та суспільних дисциплін
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
(Берегове, Закарпатська область, Україна) varadi.natalia@kmf.org.ua

СПОРТ У БЕРЕГОВОМУ Й РАЙОНІ В СЕРЕДИНІ 1960-Х – СЕРЕДИНІ 1980-Х РР.

У статті комплексно охарактеризовано спортивне життя Берегового у 1960-х – середині 1980-х рр., включаючи розвиток спортивної інфраструктури, підготовку спортсменів та їхню участь у спортивних подіях. Встановлено, що доба «застою» була часом поступового розвитку спорту, місто стало одним зі спортивних центрів Закарпаття. Почали активно розвиватися такі види спорту як футбол, баскетбол, гандбол. Команди міста брали участь у місцевих, обласних чемпіонатах, змаганнях між підприємствами та навчальними закладами. У середині 1960 – першій половині 1980-х рр. розвиток спортивного життя Берегова отримав новий імпульс завдяки покращенню інфраструктури. Спортивний комплекс «Закарпаття» був відкритий 1972 р. як об'єкт для обслуговування потреб різних видів спорту. Його будівництво стало важливим етапом у розвитку спортивної інфраструктури Берегова та області, адже доти місто не мало таких потужних спортивних споруд. Важливим компонентом комплексу став плавальний басейн з термальною водою, яка сприяла відновленню організму спортсменів. Спортивний комплекс розширив можливості для тренувань і змагань місцевих спортсменів, дав можливість провести обласні, а також республіканські змагання з футболу, баскетболу, волейболу, плавання та інших видів спорту. Спортивний комплекс також став важливим місцем для масових спортивних заходів, таких як спартакіади й інші різноманітні культурно-спортивні події. Щорічно тут проходили спортивні збори збірних команд Радянського Союзу та України. 1980 р. Берегове, яке стало однією з баз для підготовки радянської олімпійської збірної до XXII літніх Олімпійських ігор у Москві. Місто також ввійшло в історію спорту завдяки олімпійській чемпіонці 1976 р. – Ніні Гецько-Лобовій. Розвинене спортивне життя міста підтверджує й те, що 1984 р. тут відбувся державний семінар спортивних журналістів.

Ключові слова: спорт, Берегове, спортивна інфраструктура, спортивний комплекс, змагання, олімпійська підготовка, Закарпатська область, радянський період, історія повсякдення.

Nataliia VARODI,
orcid.org/0000-0003-4175-4928
Dr. habil. in History, Associate Professor,
Professor at the Department of History and Social Sciences
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education
(Berehove, Zakarpattia region, Ukraine) varadi.natalia@kmf.org.ua

SPORT IN BEREHOVE AND ITS DISTRICT IN MIDDLE 1960'S – MIDDLE 1980'S

The article comprehensively characterizes the sporting life of Berehovo in the 1960's – mid-1980's, including the development of sports infrastructure, athlete training, and their participation in sporting events. It has been established that the era of «stagnation» was a time of gradual sports development, and the city became one of Transcarpathia's sports centres. Such sports as football, basketball, and handball began to actively develop. City teams participated in local and regional championships, competitions between enterprises and educational institutions. In the mid-1960s – first half of the 1980's, the development of Berehovo's sporting life received new momentum thanks to infrastructure improvements. The «Zakarpattia» Sports Complex was opened in 1972 as a facility to serve the needs of various sports. Its construction became an important stage in the development of sports infrastructure in Berehovo and the region, as the city had not previously had such powerful sports facilities. An important component of the complex was a swimming pool with thermal water, which helped athletes' recovery. The sports complex expanded opportunities for training and competitions for local athletes, making it possible to hold regional and republican competitions in football, basketball, volleyball, swimming, and other sports. The sports complex also became an important venue for mass sporting events, such as spartakiads and various other cultural and sporting events. Every year, training camps for Soviet Union and Ukrainian national teams were held here. In 1980, Berehovo became one of the training bases for the Soviet Olympic team preparing for the XXII Summer Olympic Games in Moscow. The city also entered sports history thanks to the 1976 Olympic champion Nina Hetsko-Lobova. The developed sporting life of the city is also confirmed by the fact that in 1984, a state seminar for sports journalists was held here.

Key words: sports, Berehove, sports infrastructure, sports complex, competitions, Olympic training, Zakarpattia region, Soviet period, history of everyday life.

Постановка проблеми. Спортивне життя радянського періоду часів Л. Брежнєва, Ю. Андропова й К. Черненко (Пленум ..., 1984. С. 1; На шляху..., 1984. С. 14; Від ЦК КП(б)У..., 1985. С. 1; ТАРС: Пленум ЦК КПРС..., 1985. С. 2) в регіональному вимірі залишається недостатньо дослідженим аспектом соціальної історії України. Особливий інтерес становить вивчення розвитку спорту в прикордонних містах, зокрема в Береговому Закарпатської обл., де протягом окресленого періоду сформувався потужний спортивний осередок. Актуальність дослідження визначається кількома важливими аспектами. Перш за все, воно має суттєве значення для розуміння особливостей розвитку масового та професійного спорту в УРСР на регіональному рівні. Вивчення досвіду створення спортивної інфраструктури та системи підготовки спортсменів у Береговому розкриває механізми розвитку спорту в малих містах та демонструє зв'язок між центральною спортивною політикою СРСР та її реалізацією на місцевому рівні. Окрім того, вивчення теми дає змогу краще зрозуміти соціальні процеси та повсякдення в прикордонному місті часів «застою» через призму спортивного життя.

Аналіз досліджень та публікацій. Культурне життя Закарпаття середини 1960-х – середини 1980-х рр. загалом розглянув у підрозділах колективної монографії Р. Офіцинський (Вегеш, Фединець, ред., 2010. С. 367–381). Втім, спортивне життя Берегового та району відповідного періоду не стало окремих предметом дослідження.

Мета дослідження – комплексно охарактеризувати спортивне життя Берегового у 1960-х – середині 1980-х рр., включаючи розвиток спортивної інфраструктури, підготовку спортсменів та їхню участь у спортивних подіях.

Виклад основного матеріалу.

З часів М. Хрущова умови проживання в Береговому покращилися. Стосувалося це й розвитку спортивної інфраструктури, адже в місті успішно працювали Дитяча спортивна школа, Асоціація спортивних товариств та організацій (Комбінат громадського..., 1970. С. 1).

IV районний фестиваль інтернаціональної дружби, що відбувся 16 й 17 вересня 1967 р. на честь 50-річчя Великого Жовтня, пройшов зі звичною помпезністю та пишністю під гаслом «Будуємо комунізм у дусі інтернаціоналізму». 17 вересня на міському стадіоні відбулися спортивні змагання (Вароді, 2024. С. 293).

Протягом обговорюваного періоду велика увага приділялася спортивному здоров'ю. Так, 24 вересня 1969 р. було ухвалено постанову «Про

стан фізичного виховання і спорту в районі та заходи щодо його поліпшення». В цьому сенсі Голова районного комітету фізичного виховання і спорту Ігнат Міттельман вжив заходів для активізації спортивного життя (Під час сесії..., 1969. С. 2). В місті було багато спортивних можливостей, і місто було багате на спортивні події та змагання. Працювали фізкультурно-спортивні гуртки, а в зимові дні на околиці міста, на спортивному майданчику Колгоспного фізкультурного товариства площею 5000 м² працював каток, де були й гардероб, і прокат ковзанів (Крістофорі, 1966. С. 4). У змаганнях з настільного тенісу відзначились Олександр Бельяні та Бертолон Біро, званням першого стрільця Юрій Павлище, але імена визначних спортсменів міста можна перераховувати ще довго (Гуйван, 1966. С. 3).

До 1973 р. тривало раніше розпочате будівництво дитячої спортивної школи по вулиці Одеській (Гало, це Берегово..., 1973. С. 4). 1973 р. завершилося будівництво спорткомплексу (Осипчук, 1973. С. 2). Відкритий на честь 50-річчя утворення Радянського Союзу спортивний зал «Kárpátontúl» («Закарпаття»), перший камінь у фундамент якого був закладений 1968 р., приймав усе більше престижних змагань з ініціативи Міттельмана (Гаджега, 2019. С. 24). При будівництві спортивної споруди значну частку робіт було виконано через товариство «Берегсас» і його кооперацію. Спортивний комплекс був не просто прикрасою мікрорайону Одеської вулиці, а й майстернею оздоровчого навчання. Щорічно тут проходили збори члени різних збірних команд Радянського Союзу та України. Наприкінці сезону проводили оздоровчі тренування або готувалися до змагань. Частими гостями були республіканська збірна зі спортивної гімнастики й збірна Білорусі з біатлону. Приїздили легкоатлети РРФСР, молодіжні олімпійські збірні з кількох міст, зокрема з Москви. Для них були доступні спортзали, тир, басейн та інші приміщення. Воно було дуже популярним завдяки термальній воді та басейну з солоною водою, яка мала цілющу дію. Одеський науководослідний інститут мінералів і гідрології рекомендував його для лікування та профілактики таких захворювань, як атеросклероз, проблеми з серцем, високий тиск, артрит. Тому не обмежували кількість тих, хто міг відвідувати басейн, навіть організували регулярне оздоровче плавання. Пацієнтів консультували медичні працівники (Забура, 1991. С. 3).

Спортивно-тренувальна база добровільного спортивного товариства «Колос», або просто палац спорту, як його називали берегівці, менш ніж за

рік після передачі стала гордістю Берегового, центром масової спортивної роботи в місті (Чанаді, 1974. С. 3). Так, наприкінці жовтня 1977 р. тут відбувся турнір збірної команди з шашок Колоського Добровольчого Спортивного Товариства, на якому був присутній Ісер Куперман, шестиразовий чемпіон світу, міжнародний гросмейстер, заслужений майстер спорту Радянського Союзу та ін. (Зустріч чемпіона світу..., 1977. С. 4).

Пізньої осені 1969 р. він став чемпіоном з футболу Берегівського Кооператору Закарпаття. Команда набрала 39 очок, забила 46 м'ячів і пропустила 23 (Гачі, 1969. С. 4). Команду очолював тренер Бейла Гачі, гравці: Йозеф Пап (капітан), Золтан Зіпф, Іштван Дудич, Бейла Монуш, Дердь Холендер, Бейла Гал, Йозеф Чех, Ласло Панулін, Лайош Владика, Йозеф Чоловінец, Ласло Кішегі, Дюла Баканчош, Іштван Товт, Балінт Сабо, Іштван Головач (Чанаді, 2004. С. 280). Молодіжна команда «Кооператора» також здобула титул чемпіона області. Іштван Барат, тренер команди, добре попрацював, вони набрали 45 очок, забili 62 голи і пропустили лише 14.

Все більших успіхів досягала жіноча команда ДСШ (Дитяча Спортивна Школа) з гандболу, яку очолював тренер ДСШ Йозеф Зупка (Калинич, 1969. С. 4). Команда з гандболу, яку заснував на початку 1960-х рр. Йозеф Зупка, молодий і захоплений баскетбольний тренер, спочатку боролася за місце в регіональному чемпіонаті. Вони провели велику боротьбу з найсильнішими суперниками, багаторазовими чемпіонами області – Солотвином і Хустом. Невдовзі тривалі наполегливі тренування, висока ігрова дисципліна та воля до перемоги допомогли дівчатам вибороти першість області. Жіноча команда міста з гандболу тоді безперервно володіла званням чемпіона області (Рішко, 1973. С. 4).

Добре знали закарпатських гандбольних вихованців Й. Зупки й на спортивних аренах УРСР. Цьому сприяли часті гастролі в різних областях України, велика участь у конкурсах. 1–13 липня 1968 р. для школярів України відбувся XXIII спартакіада у Львові, де одним із претендентів на золоту медаль була команда, яка складалася переважно з берегівських дівчат. У попередніх змаганнях дівчата з великою різницею голів перемогли команди з Івано-Франківської, Херсонської, Полтавської та Рівненської областей. Киянки здобули «золото» з рахунком 15:6, тож берегівки стали срібними призерками. До складу національної збірної України увійшли гандболістки Каталін та Валерія Гади, Анна Глеба та Гізелла Тягур (Комарі, 1968. С. 4). Анна Глеба, учениця серед-

ньої школи № 4, була визнана найкращою гандболісткою (П. Комарі та А. Глеба... 1969. С. 4).

Команда виграла міжнародний жіночий командний турнір, що проходив у Косові наприкінці 1969 р., і так стала володаркою кришталевого кубка. Під час зимових канікул у Запоріжжі вони також перемогли у всеукраїнських змаганнях найкращих шкільних команд міста з гандболу, де у фіналі протистояли збірній РСР Естонії і виявилися кращими за них зі співвідношенням 14:13. Судді та спортивні коментатори високо оцінили виступ дівчат. Найкращим гравцем турніру визнано Анну Глебу, яка отримала спеціальну нагороду за високу кількість забитих м'ячів у турнірі (Пендер, 1970. С. 4). Команда дівчат виросла в успішну жіночу гандбольну команду з Берегового, яка дала спорту таких гравців, як Анна Глеба, міжнародний майстер спорту Людмила Задирака, Ніна Гецько-Лобова, олімпійська чемпіонка Монреаля 1976 р. та інші (Рішко, 1973. С. 4).

1980 р. багато уваги було приділено підготовці до XXII літніх Олімпійських ігор, які відкрилися 19 липня на Центральному стадіоні імені Леніна в Москві під гаслом «Швидше, вище, сильніше». До олімпійської підготовки долучилось і Берегове. Ще 19 грудня 1974 р., РСРР (Радянська Соціалістична Районна Рада) і Спорткомітет Радянського Союзу визначили базою олімпійської підготовки спортивний зал, який здобув добру славу в країні, тому став однією з чудових баз для підготовки радянської олімпійської збірної. Цьому сприяли сучасний 50-метровий басейн, гандбольний зал, добре обладнаний спортивний зал для важкоатлетів, борців і гімнастів, криті тири, медпункт і готель. За словами фахівців, термальна вода басейну сприяла відновленню організму спортсменів, які важко тренуються. Вже заздалегідь перед XXII літньою Олімпіадою тут проходили навчально-тренувальні збори, гостями міста були обрані спортсмени з легкої атлетики, важкої атлетики, фігурного катання, плавання, жіночого гандболу та художньої гімнастики. Ігнат Міттельман, директор спортивного залу, та його співробітники зробили все, щоб спортсменам було комфортно. За місяці організації Олімпіади містяни мали змогу познайомитися з багатьма відомими спортсменами та членами олімпійської збірної. Золоті призери та захисники титулу чемпіона світу на XXI Олімпійських іграх з жіночого гандболу СРСР часто проводили тренування. Заслужений тренер Радянського Союзу, наставник команди Ігор Турчин, наприклад, відзначав, що можливості тренувань тут не поступаються столичним, тому саме її обрали базою для олімпій-

ської підготовки. Під керівництвом заслуженого тренера Радянського Союзу Анатолія Бондарчука тут тренувалася збірна команда Радянського Союзу з легкої атлетики, у складі якої були Ігор Тамм, Сергій Литвинов, Світлана Крачевська, Володимир Кисельов. Відбулися зустрічі з Ніною Гецько-Лобовою, учасницею й золотою призеркою жіночої гандбольної збірної Олімпіади в Монреалі, Степаном Решко, бронзовим призером цієї ж Олімпіади з футболу, Василем Станковичем, срібним призером Олімпіади в Мексичі та Мюнхені та іншими. Неодноразово у спортзалі проводили вступні тренування футбольна команда «Динамо» (Київ) та багаторазовий володар кубків Європи з гандболу київський «Спартак» (Мігельман, 1980. С. 3).

«Олімпійські ігри не тільки для олімпійців» – з таким гаслом у Берегові відбулися десятки спортивних заходів (Продан, 1980. С. 2). *«Олімпійський рік не тільки для олімпійців»*, який розгорнувся по всій країні, став новим стимулом у забезпеченні масового заняття спортом і обіцяв відкриття нових талантів. Майже 30000 трудящих району активно брали участь у фізкультурно-спортивному русі. П'ять добровільних спортивних товариств об'єднували 90 спортивних колективів.

Чоловіча гандбольна команда спортивної школи «Спартак» УРСР виступила в III групі, яку тренував чудовий тренер Дмитро Стегура, та волейбольна команда Берегівського Радгоспкомбінату, котру тренував не менш чудовий професіонал В. Маргітич. На той час у районі було 9388 значків «До роботи та оборони готовий», 85 спортсменів-першорозрядників, 10 кандидатів у майстри спорту Радянського Союзу та один майстер спорту (Масова фізична культура... 1980. С. 4).

26–27 вересня 1981 р. відбувся XVIII районний фестиваль інтернаціональної дружби за участі вихідців майже з усіх союзних республік. Тоді на спортивному святі, організованому на стадіоні, були представлені спортивні команди, авіамоделісти, мотофутболісти, парашутисти (Вараді, 2024. С. 297).

2–12 грудня 1982 р. в Угорщині проходив VIII Чемпіонат світу з гандболу серед жінок, у якому брали участь 12 команд. Турнір виграв Радянський Союз. Золоту медаль тут отримала голкіпер «Берегівського Колоса» Ніна Лобова-Гецько (Папіш, 1984. С. 4).

1983 р. «Берегівський Колос» під керівництвом головного тренера Йозефа Зупки потрапив у Вищу лігу чемпіонату з гандболу серед жінок. Членами команди з середнім віком 23,7 року були

Ніна Гецько, Людмила Задирака, Людмила Болтенкова, Людмила Юльченко, Каталін Леврінц, Марина Калущька, Ілона Корж, Меліха Кешфедінова, Лариса Вешелені, Емма Угляр, Галина Черкасинова, Марія Базюк. Велику допомогу в підготовці команді Зупки надали: Олександр Болтенков – лікар команди, Антал Еміль – тренер з гімнастики, Пал Комарі – тренер з легкої атлетики, а також Володимир Маргітич – тренер з волейболу (Горват. 1983. С. 4). Це була і залишається вершина спортивної історії міста.

4 жовтня 1984 р. в Палаці культури відбувся державний семінар спортивних журналістів. З доповіддю виступив заступник голови Спорткомітету Радянського Союзу, віце-голова Міжнародної організації спортивних журналістів, президент Асоціації спортивних журналістів Радянського Союзу, В. М. Гаврилін та ін. (Національний семінар..., 1984. С. 2–3).

Висновки. Спортивне життя міста Берегового було насичене різноманітними подіями та заходами. Доба «застою» була часом поступового розвитку спорту, місто стало одним зі спортивних центрів Закарпаття. Почали активно розвиватися такі види спорту як футбол, баскетбол, гандбол. Команди міста брали участь у місцевих, обласних чемпіонатах, а також у змаганнях між підприємствами та навчальними закладами. Наприклад жіноча команда з гандболу змагалася на республіканському рівні й змогла прорватися до вищих ліг. У середині 1960 – першій половині 1980-х рр. розвиток спортивного життя Берегова отримав новий імпульс завдяки покращенню інфраструктури. Спортивний комплекс «Закарпаття» був відкритий 1972 р. як багатофункціональний об'єкт для обслуговування потреб різних видів спорту. Його будівництво стало важливим етапом у розвитку спортивної інфраструктури Берегова та області, адже доти місто не мало таких потужних спортивних споруд. Важливим компонентом комплексу став плавальний басейн з термальною водою, яка сприяла відновленню організму спортсменів. Спортивний комплекс розширив можливості для тренувань і змагань місцевих спортсменів, дав можливість провести обласні, а також республіканські змагання з футболу, баскетболу, волейболу, плавання та інших видів спорту. Спортивний комплекс також став важливим місцем для масових спортивних заходів, таких як спартакіади й інші різноманітні культурно-спортивні події. Щорічно тут проходили спортивні збори збірних команд Радянського Союзу та України. 1980 р. багато уваги було приділено підготовці до XXII літніх Олімпійських ігор у Москві. До олімпій-

ської підготовки долучилося і Берегове, яке стало однією з баз для підготовки радянської олімпійської збірної. Місто також ввійшло в історію спорту завдяки олімпійській чемпіонці 1976 р. – Ніні Гецько-Лобовій. Розвинене спортивне життя міста підтверджує й те, що 4 жовтня 1984 р. в Берегові відбувся державний семінар спортивних журналістів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вароді Н. Свята й фестивалі в культурному житті Берегового та району (1964–1991 рр.). *Культурологічний альманах*. 2024. № 3. С. 291–303. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.3.3>
2. Вегеш М., Фединець Ч., ред. *Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура*. Ужгород: Ліра, 2010.
3. Велике і незабутнє свято інтернаціональної дружби. *Вереш засло / Червоний прапор*. 28 вересня 1971. Вип. 27. № 115. С. 1–3.
4. Від ЦК КП(б)У, Президії Верховної Ради Радянського Союзу, Ради Міністрів Радянського Союзу. *Вереш засло / Червоний прапор*. 12 березня 1985. Вип. П. № 31. С. 1.
5. Гаджега В. *Закарпатський гандбол від витоків до олімпу*. Ужгород: Зейкан, 2019.
6. Гало, це Берегове! *Вереш засло / Червоний прапор*. 24 травня 1973. Вип. 29. № 60. С. 4.
7. Гачі Б. Команда чемпіонів. *Вереш засло / Червоний прапор*. 7 листопада 1969. Т. 25. № 131. С. 4.
8. Горват М., Папіш М. Вітаємо з перемогою, дівчата! *Вереш засло / Червоний прапор*. 11 червня 1983. № 70. С. 4.
9. Гуйван І. Виховання молоді – обов'язок партійної організації. *Вереш засло / Червоний прапор*. 22 січня 1966. Вип. 22. № 10. С. 3.
10. Забура М. На службі здоров'я народу... *Вереш засло / Червоний Прапор*. 16 квітня 1991. Вип. П. № 46. С. 3.
11. Зустріч чемпіона світу. *Вереш засло / Червоний Прапор*. 29 жовтня 1977. Вип. П. № 129 4.
12. Калинич С. Підведено підсумки конкурсу реєстрів. *Вереш засло / Червоний Прапор*. 1 травня 1969. Т. 25. № 52 4.
13. Комарі П. Учні Зубко Й. срібні призери. *Вереш засло / Червоний Прапор*. 20 липня 1968. Т. 24. № 85. С. 4.
14. Крістофори М. Ковзанка в Берегові. *Вереш засло / Червоний прапор*. 25 січня 1966 р. Вип. 22. № 11. С. 4.
15. Масова фізична культура і спорт. *Вереш засло / Червоний прапор*. 1 березня 1980. № 27. С. 4.
16. Міттельман І. Від Берегова до московських Ігор! *Вереш засло / Червоний прапор*. 19 липня 1980. № 87. С. 3.
17. На шляху комуністичного творення. *Вереш засло / Червоний прапор*. 23 лютого 1984. Вип. П. № 24. С. 1.
18. Національний семінар спортивних журналістів у Берегові. *Вереш засло / Червоний прапор*. 4 жовтня 1984. № 123. С. 2–3.
19. Осипчук В. Завдання будівельників нашого району. *Вереш засло / Червоний прапор*. 27 березня 1973. Вип. 29. № 37. С. 2.
20. П. Комарі та А. Глеба найкращі. *Вереш засло / Червоний прапор*. 9 травня 1969. Т. 25. № 54. С. 4.
21. Папіш М. Золота медаль Ніни Гецько. *Вереш засло / Червоний прапор*. 1 січня 1984. № 1. С. 4.
22. Пендер Ф. Великий успіх молодих гандболісток. *Вереш засло / Червоний прапор*. 17 січня 1970 р. Т. 26. № 8. С. 4.
23. Під час сесії районної Ради Представників Трудящих. *Вереш засло / Червоний прапор*. 27 вересня 1969. Вип. 25. № 114. С. 2.
24. Пленум ЦК КПРС. *Вереш засло / Червоний прапор*. 14 лютого 1984. Вип. П. № 20. С. 1.
25. Продан І. Від значка МНК до олімпійської медалі. *Вереш засло / Червоний прапор*. 19 липня 1980. № 87. С. 2.
26. Рішко М. Бронзові призери національного чемпіонату. *Вереш засло / Червоний прапор*. 7 липня 1973. Вип. 29. № 79. С. 4.
27. ТАРС: Пленум ЦК КПРС. *Вереш засло / Червоний прапор*. 12 березня 1985. Вип. П. № 31. С. 2.
28. Чанаді Д. Гордість берегівчан. *Вереш засло / Червоний прапор*. 6 квітня 1974. Вип. П. № 41. С. 3.
29. Чанаді Д. *У вирі доленосних років*. Ужгород: ПоліПринт, 2004.

REFERENCES

1. Varodi, N. (2024). Sviata y festyvali v kulturnomu zhytti Berehovoho ta raionu (1964–1991 rr.) [Holidays and Festivals in the Cultural Life of Berehove and Its District (1964–1991)]. *Kulturolohichniy almanakh*, 3, 291–303. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.3.3> [in Ukrainian].
2. Vehesh, M., & Fedynets, Ch. (Eds.). (2010). *Zakarpattia 1919–2009 rokiv: istoriia, polityka, kultura [Transcarpathia 1919–2009: History, Politics, Culture]*. Uzhhorod: Lira [in Ukrainian].
3. Velyke i nezabutnie sviato internatsionalnoi druzhby [Great and Unforgettable Holiday of International Friendship]. (1971, September 28). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 27(115), 1–3 [in Ukrainian].
4. Vid TsK KP(b)U, Prezydii Verkhovnoi Rady Radianskoho Soiuzu, Rady Ministriv Radianskoho Soiuzu, Rady Ministrii Verkhovnoi Rady Radianskoho Soiuzu, the Presidium of the Supreme Soviet of the Soviet Union, the Council of Ministers of the Soviet Union]. (1985, March 12). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 31, 1 [in Ukrainian].
5. Hadzhega, V. (2019). *Zakarpatskyi handbol vid vytokiv do olimpu [Transcarpathian Handball from Origins to Olympus]*. Uzhhorod: Zeikan [in Ukrainian].
6. Halo, tse Berehovo! [Hello, this is Berehovo!]. (1973). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 29(60), 4 [in Ukrainian].
7. Hachi, B. (1969). Komanda chempioniv [Team of Champions]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 25(131), 4 [in Ukrainian].

8. Horvat, M., & Papish, M. (1983). Vitaiemo z peremohoiu, divchata! [Congratulations on the Victory, Girls!]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 70, 4 [in Ukrainian].
9. Huivan, I. (1966). Vykhovannia molodi – oboviazok partiinoi orhanizatsii [Youth Education is the Duty of the Party Organization]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 22(10), 3 [in Ukrainian].
10. Zabura, M. (1991). Na sluzhbi zdorovia narodu... [In the Service of People's Health...]. *Veresh zaslo / Chervonyi Prapor*, 46, 3 [in Ukrainian].
11. Zustrich chempiona svitu [Meeting with the World Champion]. (1977). *Veresh zaslo / Chervonyi Prapor*, 129, 4 [in Ukrainian].
12. Kalynych, S. (1969). Pidvedeno pidsumky konkursu reiestriv [Results of the Register Competition Have Been Summarized]. *Veresh zaslo / Chervonyi Prapor*, 25 (52), 4 [in Ukrainian].
13. Komari, P. (1968). Uchni Zubko Y. sribni pryzyery [Students of Zubko Y. Are Silver Medalists]. *Veresh zaslo / Chervonyi Prapor*, 24 (85), 4 [in Ukrainian].
14. Kristofori, M. (1966). Kovzanka v Berehovi [Ice Rink in Berehovo]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 22 (11), 4 [in Ukrainian].
15. Masova fizychna kultura i sport [Mass Physical Culture and Sports]. (1980, March 1). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 27, 4 [in Ukrainian].
16. Mittelman, I. (1980). Vid Berehova do moskovskykh Ihor! [From Berehovo to Moscow Games!]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 87, 3 [in Ukrainian].
17. Na shliakhu komunistychnoho tvorennia [On the Path of Communist Creation]. (1984). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 24, 1 [in Ukrainian].
18. Natsionalnyi seminar sportyvnykh zhurnalistiv u Berehovi [National Seminar of Sports Journalists in Berehovo]. (1984). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 123, 2–3 [in Ukrainian].
19. Osypchuk, V. (1973). Zavdannia budivelnykiv nashoho raionu [Tasks of Builders in our District]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 29 (37), 2 [in Ukrainian].
20. P. Komari ta A. Hleba naikrashchi [P. Komari and A. Hleba Are the Best]. (1969). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 25 (54), 4 [in Ukrainian].
21. Papish, M. (1984). Zolota medal Niny Hetsko [Nina Hetsko's Gold medal]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 1, 4 [in Ukrainian].
22. Pender, F. (1970). Velykyi uspikh molodykh handbolistok [Great Success of Young Female Handball Players]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 26 (8), 4 [in Ukrainian].
23. Pid chas sesii raionnoi Rady Predstavnykiv Trudiashchykh [During the Session of the District Council of Workers' Representatives]. (1969). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 25 (114), 2 [in Ukrainian].
24. Plenum TsK KPRS [Plenum of the Central Committee of the CPSU]. (1984). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 20, 1 [in Ukrainian].
25. Prodan, I. (1980). Vid znachka MHK do olimpiiskoi medalii [From the MHK Badge to an Olympic Medal]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 87, 2 [in Ukrainian].
26. Rishko, M. (1973). Bronzovi pryzyery natsionalnogo chempionatu [Bronze Medalists of the National Championship]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 29(79), 4 [in Ukrainian].
27. TARS: Plenum TsK KPRS [TASS: Plenum of the Central Committee of the CPSU]. (1985, March 12). *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 31, 2 [in Ukrainian].
28. Chanadi, D. (1974). Hordist berehivchan [Pride of Berehovo Residents]. *Veresh zaslo / Chervonyi prapor*, 41, 3 [in Ukrainian].
29. Chanadi, D. (2004). *U vyri dolenosnykh rokiv [In the Whirlwind of Fateful Years]*. Uzhhorod: PoliPrynt [in Ukrainian].